

ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՈՒՄ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի
տնօրեն
Ս. Ա. Քալաշյան

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական
դատավարության իրավունքի

Հեղինակ՝ ի. գ. թ., դոցենտ Կարեն Հեկտորի Մարդարյան

ՂԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Ղաարնթաց՝ Գույքային իրավունքներ» (Property rights)

Մագիստրոսի կրթական ծրագիր՝ 042101.05.7 «Գործարարական իրավունք»

Ղասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.7 «Իրավագիտություն»

Դասընթացի անոտացիան

«Իրային իրավունք» դասընթացը նվիրված է քաղաքացիական իրավունքի շրջանակում իրային իրավունքների համակարգի ուսումնասիրությանը՝ շեշտադրելով կորպորատիվ ասպեկտները: Դասընթացում ուսումնասիրվում են իրային իրավունքի հիմնական ինստիտուտները (սեփականության իրավունք, տիրապետում, սահմանափակ իրային իրավունքներ)՝ իրավաբանական անձանց գործունեության համատեքստում:

Հատուկ ուշադրություն է դարձվում կազմակերպությունների գույքի իրավական ռեժիմին, կորպորատիվ անշարժ գույքին և գույքային իրավունքների իրացման առանձնահատկություններին: Ուսումնասիրվում են սեփականության և այլ իրային իրավունքների առաջացման, իրականացման, փոխանցման, սահմանափակման և դադարեցման մեխանիզմները, ինչպես նաև դրանց պաշտպանության ձևերը:

Դասընթացը ունի կիրառական ուղղվածություն՝ հիմնված գործնական իրավիճակների, քեյսերի և դատական պրակտիկայի վերլուծության վրա:

Դասավանդվում է մագիստրատուրայի 1-ին կուրսում:

Գնահատման ձևերը՝

- ընթացիկ գնահատում՝ գործնական առաջադրանքներ, սեմինարների մասնակցություն, նախագծեր, թեստեր
- միջանկյալ ստուգում՝ առաջին մոդուլի ավարտին (ստուգարք կամ գրավոր աշխատանք)
- եզրափակիչ գնահատում՝ քննություն:

Դասընթացը հիմնվում է քաղաքացիական իրավունքի հիմունքների և ընդհանուր իրավաբանական տեսության վրա: Այն սերտորեն կապված է «Կորպորատիվ իրավունք» և «Ձեռնարկատիրական իրավունք» դասընթացների հետ:

Ստացված գիտելիքները կիրառելի են նաև հետևյալ ոլորտներում՝ պայմանագրային իրավունք (անշարժ գույքի գործարքներ, գրավ), հողային իրավունք, հարկային իրավունք (կորպորատիվ գույքային հարկեր) և այլ փոխկապակցված ոլորտներ: Դասընթացը կարևոր է նաև պրակտիկայի անցման և ավարտական աշխատանքի համար:

Դասընթացի նպատակը և խնդիրները

Դասընթացի նպատակը մագիստրանտների մոտ ձևավորելն է իրային իրավունքների վերաբերյալ համակարգային գիտելիքներ քաղաքացիական իրավունքում և զարգացնել դրանց կիրառման հմտությունները կորպորատիվ իրավաբանի մասնագիտական գործունեության մեջ:

Նպատակին հասնելու համար առաջադրվում են հետևյալ խնդիրները՝

- իրային իրավունքի տեսական հիմքերի յուրացում (հասկացություններ, սկզբունքներ, համակարգ),
- Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության ուսումնասիրություն՝ սեփականության և այլ իրային իրավունքների վերաբերյալ, ներառյալ անշարժ գույքի և իրավաբանական անձանց գույքի հատուկ կարգավորումները,
- կազմակերպությունների կողմից իրային իրավունքների իրականացման առանձնահատկությունների վերլուծություն (ներառյալ պետական և համայնքային ունիտար ձեռնարկությունները),
- գործնական հմտությունների զարգացում՝ իրային իրավունքների ձևակերպումից և գրանցումից մինչև դատական պաշտպանություն,
- իրավական խնդիրների լուծման, ինչպես նաև գույքային հարաբերություններին առնչվող պայմանագրերի և դատավարական փաստաթղթերի կազմման հմտությունների զարգացում:

Դասընթացի օբյեկտը և առարկան

Դասընթացի օբյեկտը՝

քաղաքացիական իրավունքի շրջանակում ծագող գույքային հարաբերություններն են, որոնք կապված են իրերի նկատմամբ իրավունքների առաջացման, իրականացման և պաշտպանության հետ, հատկապես կորպորատիվ ոլորտում:

Դասընթացի առարկան՝

իրային իրավունքների համակարգը, դրանց իրավական կարգավորումը, տեսակները և կիրառման մեխանիզմները, ինչպես նաև իրավաբանական անձանց գույքի իրավական ռեժիմի առանձնահատկությունները և իրային իրավունքների իրացման ու պաշտպանության պրակտիկան:

Դասընթացի մուտքային պահանջները

Դասընթացը յուրացնելու համար ուսանողը պետք է ունենա քաղաքացիական իրավունքի հիմունքների վերաբերյալ նախնական գիտելիքներ: Մասնավորապես՝

- տիրապետի իրավունքի տեսության հիմնական հասկացություններին (իրավունքի աղբյուրներ, իրավահարաբերություններ, իրավաբանական փաստեր),

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարան

- ունենա բակալավրիատի մակարդակով գիտելիքներ քաղաքացիական իրավունքի ոլորտում՝ հատկապես սեփականության իրավունքի և պարտավորությունների հիմունքների վերաբերյալ,
- պատկերացում ունենա իրավաբանական անձանց իրավական կարգավիճակի և գործունեության մասին,
- կարողանա աշխատել նորմատիվ իրավական ակտերի և դատական ակտերի հետ, կատարել դրանց վերլուծություն,
- տիրապետի իրավաբանական գրավոր խոսքի և պարզ իրավական փաստաթղթեր կազմելու տարրական հմտություններին:

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող գիտելիքները և կարողությունները
Դասընթացի յուրացման արդյունքը ապահովում է անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների համապատասխան ՈԱՇ-ի վերջնարդյունքներին:

Գիտելիքները՝

1. իրային իրավունքի համակարգը, հիմնական ինստիտուտները և սկզբունքները,
2. սեփականության և այլ իրային իրավունքների իրավական կարգավորումը, այդ թվում՝ կորպորատիվ գույքի իրավական ռեժիմը,
3. իրային իրավունքների վերաբերյալ օրենսդրության և դատական պրակտիկայի հիմնական մոտեցումները:

Հմտությունները՝

գիտելիքի կիրառման հմտությունները՝

1. Մասնագիտական և ոչ մասնագիտական լայն հանրությանն իր եզրահանգումները, համապատասխան հիմնավորումներն ու հետազոտության արդյունքները հստակ ու համակարգված ներկայացնելու և բացատրելու հմտություններ:
2. իրային իրավունքի նորմերի կիրառումը կորպորատիվ գույքի կառավարման և պաշտպանության կոնկրետ իրավական խնդիրների լուծման համար,
3. իրավաբանական փաստաթղթերի (պայմանագրեր, հայցադիմումներ, իրավական եզրակացություններ) պատրաստում՝ կապված գույքային հարաբերությունների հետ:

ընդհանրական իմացական հմտությունները՝

1. իրավական վերլուծություն և քննադատական գնահատում (օրենսդրության և դատական պրակտիկայի համադրությամբ),
2. իրավական խնդիրների համակարգային ընկալում և հիմնավորված փաստարկման կառուցում:

Կարողունակությունը (կոմպետենցիան)՝

ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝

1. ինքնուրույն իրավական դիրքորոշման մշակում և մասնագիտական որոշումների ընդունում կորպորատիվ գույքի կառավարման ոլորտում,
2. պատասխանատվություն իրավաբանական խորհրդատվության և իրավական գործողությունների հետևանքների համար՝ ապահովելով կազմակերպության գույքային շահերի պաշտպանությունը:

Դասավանդման եղանակները և մեթոդները

Դասընթացի դասավանդումը հիմնված է դասախոսությունների և ակտիվ ուսուցման մեթոդների համադրության վրա՝ ուղղված մագիստրանտների գործնական պատրաստմանը:

Դասախոսությունները կրում են խնդրակենտրոն բնույթ. ներկայացվում են ոչ միայն տեսական դրույթները, այլև վերլուծվում են վիճահարույց հարցեր, տարբեր գիտական մոտեցումներ և դատական պրակտիկայի օրինակներ: Օգտագործվում են պրեզենտացիաներ, տեսողական սխեմաներ և լսարանի ներգրավման հարցեր:

Մեմինարներն իրականացվում են ինտերակտիվ ձևաչափով՝ քեյսերի վերլուծություն, խմբային քննարկումներ և դերային խաղեր, ինչը նպաստում է գիտելիքների կիրառմանը և իրավաբանական վերլուծության ու փաստարկման հմտությունների ձևավորմանը:

Կարևոր դեր ունի ինքնուրույն աշխատանքը. ուսանողներին տրամադրվում են առաջադրանքներ և մեթոդական ցուցումներ: Ապահովվում է հետադարձ կապ՝ գրավոր աշխատանքների ստուգման, խորհրդատվությունների և էլեկտրոնային հաղորդակցության միջոցով:

Դասընթացը խթանում է քննադատական մտածողությունը և ուղղված է նրան, որ շրջանավարտը կարողանա արդյունավետ լուծել կորպորատիվ գույքի կառավարման և պաշտպանության հետ կապված խնդիրներ՝ համադրելով տեսական գիտելիքները և գործնական հմտությունները:

Դասընթացի տեղն ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է “Գույքային իրավունքները (Property rights)”՝ 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 16 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 2 ուսումնական տարվա 1 կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	108
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	32
1.1.1. Դասախոսություններ	16
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	16
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	76
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	30
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	46
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	20
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	16
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգաթղթ)	ստուգաթղթ

Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսու- թյուններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Թեմա 1. Իրային իրավունքի հասկացությունը և համակարգը. քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտներ (իրեր)	4	2	2
Թեմա 2. Մեփականության իրավունք.	4	2	2

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարան

բովանդակություն, սուբյեկտներ, ձևեր. կորպորատիվ սեփականություն			
Թեմա 3. Սեփականության իրավունքի ձեռքբերում և դադարեցում. կորպորատիվ գույքի ձևակերպում	4	2	2
Թեմա 4. Սեփականության և այլ գույքային իրավունքների պաշտպանություն	4	2	2
Թեմա 5. Սահմանափակ գույքային իրավունքներ. հասկացություն և տեսակներ	4	2	2
Թեմա 6. Սերվիտուտներ և անշարժ գույքի այլ ծանրաբեռնվածություններ կորպորատիվ ոլորտում	4	2	2
Թեմա 7. Իրային իրավունքներ ունիտար ձեռնարկություններում և հիմնարկներում	4	2	2
Թեմա 8. Գրավի (հիպոթեքի) և այլ ապահովման միջոցների կորպորատիվ ասպեկտներ	4	2	2
Ընդամենը	32	16	16

Դասընթացի թեմաների բովանդակությունը

Թեմա 1. Իրային իրավունքի հասկացությունը և համակարգը. քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտներ (իրեր)

Ներկայացվում է իրային իրավունքի բնույթը, տարբերությունը պարտավորական իրավունքից, ինչպես նաև քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտների դասակարգումը: Վերլուծվում է «իր» հասկացությունը, դրանց տեսակները (շարժական/անշարժ, բաժանելի/անբաժանելի և այլն), ինչպես նաև «իրի հետևման» սկզբունքը:

Թեմա 2. Սեփականության իրավունք. բովանդակություն, սուբյեկտներ, ձևեր. կորպորատիվ սեփականություն

Ուսումնասիրվում է սեփականության իրավունքի բովանդակությունը (տիրապետում, օգտագործում, տնօրինում), սուբյեկտները և ձևերը ՀՀ-ում (մասնավոր, պետական, համայնքային): Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում իրավաբանական անձանց գույքի ռեժիմին և կորպորատիվ սեփականությանը:

Թեմա 3. Սեփականության իրավունքի ձեռքբերում և դադարեցում. կորպորատիվ գույքի ձևակերպում

Քննարկվում են սեփականության իրավունքի առաջացման և դադարեցման հիմքերը, ինչպես նաև անշարժ գույքի իրավունքի գրանցման և գործարքների ձևակերպման առանձնահատկությունները:

Թեմա 4. Սեփականության և այլ գույքային իրավունքների պաշտպանություն

Ներկայացվում են գույքային-իրավական հայցերը (վինդիկացիոն, նեգատոր, ճանաչման հայց), դատական պրակտիկայի օրինակներ և բարեխիղճ ձեռքբերողի պաշտպանության հարցերը: Ուսումնասիրվում են նաև ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի ակտերը:

Թեմա 5. Սահմանափակ գույքային իրավունքներ. հասկացություն և տեսակներ

Ներկայացվում են սահմանափակ իրային իրավունքների տեսակները ՀՀ օրենսդրությամբ (սերվիտուտ, հիպոթեք, օգտագործման իրավունք և այլն), դրանց իրավաբանական բնութագրերը և տարբերությունները սեփականության իրավունքից:

Թեմա 6. Սերվիտուտներ և անշարժ գույքի այլ ծանրաբեռնվածություններ կորպորատիվ ոլորտում

Քննարկվում է սերվիտուտի էությունը, հաստատման հիմքերը և կիրառությունը, ինչպես նաև այլ ծանրաբեռնվածություններ (հիպոթեք, կալանք, վստահված կառավարում) և դրանց պետական գրանցումը:

Թեմա 7. Իրային իրավունքներ ունիտար ձեռնարկություններում և հիմնարկներում

Վերլուծվում են հատուկ իրային իրավունքները՝ տնտեսական վարման և օպերատիվ կառավարման իրավունքները, դրանց բովանդակությունը և կիրառման պրակտիկան պետական և համայնքային կազմակերպություններում:

Թեմա 8. Գրավի (հիպոթեքի) և այլ ապահովման միջոցների կորպորատիվ ասպեկտներ

Ուսումնասիրվում է հիպոթեքը որպես ապահովման միջոց, դրա գրանցումը, պահանջների բավարարումը, ինչպես նաև այլ ապահովման գործիքներ (շարժական գույքի գրավ, պահման իրավունք և այլն) և դրանց դերը կորպորատիվ գործունեության մեջ:

Դասընթացի ապահովվածությունը գրականությամբ

Դասընթացը ապահովված է տեսական և կիրառական նյութերով, որոնք ներառում են հիմնական և լրացուցիչ գրականություն, դասախոսությունների նյութեր և էլեկտրոնային ռեսուրսներ:

Հիմնական գրականություն (դասագրքեր)

- Ախմետյանովա Ջ. Ա. «Իրային իրավունք» – Մոսկվա, 2020
- Սուխանով Ե. Ա. «Իրային իրավունք» (գիտաճանաչողական ուսումնասիրություն) – Մոսկվա, 2024

Լրացուցիչ գրականություն (ուսումնական ձեռնարկներ)

- Աֆանասև Ի. Վ. «Իրային իրավունք. սերվիտուտ» – Մոսկվա, 2021
- Բելով Վ. Ա. «Իրային իրավունքի ուրվագծեր» – Մոսկվա, 2020

Դասախոսությունների նյութեր

Դասընթացի շրջանակում օգտագործվում է Կ.Հ. Սարգսյանի հեղինակային դասախոսությունների փաթեթը (2025), որը հասանելի է էլեկտրոնային ձևաչափով (պրեզենտացիաներ և տեքստային թեզիսներ):

Տրամադրվում են նաև համառոտ կոնսպեկտներ և թեմատիկ սխեմաներ: Ուսանողներին խրախուսվում է վարել սեփական կոնսպեկտներ:

Էլեկտրոնային ռեսուրսներ

- էլեկտրոնային գրադարանային համակարգեր («Arlis», «Irtek» «Datalex» և այլ իրավական տվյալների բազաներ)՝ նորմատիվ ակտերի և մասնագիտական գրականության որոնման համար,
- համալսարանի ուսումնական հարթակում տեղադրված պրեզենտացիաներ, գործնական առաջադրանքներ և մեթոդական ցուցումներ,
- լրացուցիչ առցանց աղբյուրներ՝ դատական պրակտիկայի և օրենսդրական մեկնաբանությունների ուսումնասիրման համար:

Գլոսարի

Դասընթացը ներառում է հիմնական իրավաբանական տերմինների բառարան (օր.՝ «իր», «իրային իրավունք», «սեփականության իրավունք», «սերվիտուտ», «հիպոթեք» և այլն), որը կցված է ուսումնամեթոդական նյութերին:

Այլ նյութեր

Անհրաժեշտության դեպքում տրամադրվում են լրացուցիչ օժանդակ նյութեր՝ համեմատական աղյուսակներ, ինչպես նաև իրավական փաստաթղթերի օրինակներ (օր.՝ անշարժ գույքի առքուվաճառքի, գրավի պայմանագրեր):